

THIERY ÁRPÁD

Királynő nélkül

A figurákat hetedszer is felrakták a sakktáblára. Csányi hadnagy vezérelőnyt adott egy futóért cserébe. A tábla mellé tette a királynőjét, az orvos főhadnagy pedig a fehér kockán álló futóját.

Egész este így játszottak.

— Még egyszer megpróbálom — nézett rá az orvos, tenyerével türelmetlenül simogatva ritkuló, oldalra fésült haját.

Csányi hadnagy bólintott. Rossz hangulatban volt, nem tudott rendesen a játékra figyelni. A harmadik játszma után már unatkozott, de nem akarta megbántani a főhadnagyot, akit a barátai közé sorolt. Úgy gondolta: anélkül, hogy beszélne erről, jól megértik egymást. Eleinte idegesítették ugyan a főhadnagy hosszú töprengései, később azonban megszokta, mint ahogy kezdetben a nyert játszmák után rosszul esett neki az orvos bosszús arckifejezése. Csányi hadnagy később cselhez folyamodott: leadott egy-egy játszmát, mire a főhadnagy arca sugárzott a boldogságtól, és komolyan korholta önmagát: Hiába, többet kellene foglalkoznom az elmélettel...

Csányi hadnagy a bal oldali bástyáját behúzta a vezér elárvult helyére, és most is a cseljátékok királyát választotta: a királycselt.

A főhadnagy nem ismerte a megnyitásokat, mi több: az elméleti játékot sem, így ma este is minden játszmában már néhány lépés után elveszítette az előnyét. A magát teljes bizonytalanságban érző ember óvatosságával, de minden körülmények nélkül egy kockával megtolta a vezérgyalogot, a következő lépésben a sötét futó előtti gyalogját, majd az ellenfél huszárlépése után gondolkodóba esett.

Csányi hadnagy a filodendron széles ujjú levelei között kibámult az ablakon. Vigasztalan idő volt. Havas eső áztatta az üres gyakorlóteret, a lapos, barakkszerű épületeket s kopasz nyárfákat. Az eső a füstöt lenyomta a földre. A gyengélkedő orvosi szobájából ugyanazt a laktanyát látta, mint a szakaszparancsnoki irodájából, ma valahogy mégis jobban érezte magát a fehér tárgyak között, nem émelygett a gyomra az orvosságok és a fertőtlenítőszeres erős szagától, nem keltettek benne rossz érzést az üvegszekrény fényes műszerei.

A fehér futójával lenyert egy gyalogot.

Az orvos felnyögött. Állát az öklére támasztva, tekintetét a sakktáblára szegezte.

Csányi hadnagy ma este szeretett volna legalább néhány percet Jolánról beszélni, de az idő múlásával ezt egyre reménytelenebbnek látta. Utoljára a nyáron volt szó közöttük Jolánról, miután Csányi hadnagy köszönés nélkül otthagya a feleségét a főmérnökék balatoni nyaralójában, s ami azt jelentette, hogy szakítottak. Az orvos dühösen mászkált a rendelőben fel s alá, dühösen átkozódott. mintha vele történtek volna meg a szégyenletes dolgok, és min-

denféléket mondott a nőkről, amiket egy aggregény mondhat. Végül Csányi hadnagy egy keserű mozdulattal véget vetett a vigasztalásnak: Engem aztán nem érdekel, és nem is akarok többet beszélni róla... Ma azonban nagyon várta, hogy a főhadnagy valami megérzés folytán szóba hozza.

Jolán reggel felhívta telefonon.

Csányi hadnagy elsápadt, úgy érezte: valami oknál fogva egészen kicsire zsugorodott, de az is lehet, hogy légneművé vált. Nem érezte önmaga valóságát. Azt gondolta: Egészen elváltozott a hangja, vagy talán a száz kilométer távolság miatt van ez, de hát, beszéltem én már vele ötszáz kilométerről is...

— Három levelet írtam neked! — kiáltotta Jolán.

— Megkaptam.

— Egyikre se válaszoltál!

Csányi hadnagy nem szólt. Kiszáradt a szája. Azt gondolta: Valóban, egy hónap alatt három levelet írt nekem, és felfoghatom ezt úgy is, mint egy győzelmet, hiszen világos, hogy azért adott életjelt magáról, mert szüksége van rám...

— Miért nem válaszoltál?

— Mit válaszoltam volna?

Kopogtak az ajtón. A szolgálatvezető lépett be. Tisztelgett, s jelenteni akart. Csányi hadnagy zavarba jött, mintha tetten érték volna. A tenyerével befogta a telefonkagyló száját, és intett az őrmesternek, hogy várjon.

— Találkozni akarok veled! — kiáltott Jolán a távolból.

— Nem lehet — rázta Csányi hadnagy a fejét.

— Miért?

— Nem lehet!

— De fontos! El akarok menni hozzád...

A véletlen ekkor a kegyeibe fogadta: a vonal megszakadt, és hogy fellélegezhetett, talán még sohasem örült annyira, mint most, hogy a következő két órában a gyakorlótérre vezethette a szakaszát.

Csányi hadnagy a következő lépésben levette az ellenfél bástyáját, majd a tizenegyedik lépésben a sötét király körül matthálót teremtett.

— Nem játszom többet — mondta a főhadnagy elcsüggedve. Vastag, fekete bajusza szomorúan kanyarodott le a szája mellé. Csányi hadnagy többször is úgy gondolta, hogy a főhadnagy bánni tud a bajuszával: amit nem akar kimondani, azt a bajusza elintézi helyette.

Az orvos összeborította a figurákat, majd lágyan görbített mozdulattal, és mintha éppen elősietett volna a másik szobából — átölelte Csányi hadnagy vállát.

— Egy rendes kis nő kellene neked, nemhogy itt sakkozol velem estéről estére — mondta.

— Az hiányzik — bölintott Csányi hadnagy. — A királynőm a sakktabláról.

A zuhogó esőben átfutott a másik oldalra, a körletépület bejáratából visszanézett. A főhadnagy az ajtóban állt, és szivarozott. A legbüdösebb szivarokat szerette, és Csányi hadnagy sejtette: nem kis áldozat, hogy sakkozás közben az ő kedvéért nem szokott rágyújtani. Az öreg, lekopott lépcsőkön állva odaintett, a főhadnagy a szivarfüstfelhőből vissza — ahogy azok szoktak inteni egymásnak, akik komolyan veszik a barátságot.

A körletfolyosón, a szakaszparancsnoki iroda előtt tornacipőben, gyakorlónadrágban egy katona ácsorgott. Távolról nézve lomposnak, nemtörődőmnek tűnt, akit nem érdekel a fegyelem, s meglehet, hogy véletlenül csöppent éppen erre a folyosóra; közelebbről nézve azonban nyilvánvaló volt, hogy egy sovány, eltökélt arc néz vissza az emberre, egy tizennyolc éves korára megdöbentően nehéz, beárnyékolt arc, amely mindig tisztában van azzal, ami kö-

rülötte történik, a pillantása azonban mintha állandóan célt tévesztett volna: szinte sohase lehetett elkapni.

— Valami baj van, Molnár? — kérdezte Csányi hadnagy.

— Nincs semmi. Csak vártam itt.

— Rám?

— Igen, a hadnagy elvtársra.

— Akkor mégiscsak mondani akar valamit.

— Nem — rázta a katoná a fejét. — Semmit sem akarok, csak vártam itt egy kicsit. De most már el is megyek. Kérek engedélyt...

— Holnap akkor — nézett Csányi hadnagy fürkészve a katonára.

— Igen, hadnagy elvtárs. Holnap.

Csányi hadnagy fiatalember volt, mégis ama bizonyos nap óta Molnár szeméjében mintha a fia vagy a kisöccse állt volna előtte, és furcsa módon önmagát ilyenkor egy értelmes öreg embernek érezte.

Rosszat sejtve állt a folyosón, megvárta míg Molnár bement a hálóterembe, aztán ő is benyitott az irodába. A többiek mind hazamentek már, ő is készülődött. Nem szeretett egyedül lenni az irodájukban, mindig olyan érzése volt, mintha a többiek cserbenhagyták volna. Megnézte, hogy be van-e zárva az íróasztal fiókja, majd rendezkedni kezdett, közben a lelke mélyén arra várva, hogy Molnár előbb-utóbb kopogtatni fog. A mosdónál kiöblítette a vizespoharát, a zsebrádió alkatrészeit elzárta a páncélszekrénybe, az ablakból levette az üres sörösüveget, és a sarokba állította: Ez a Németh mindennap sört hoz magával, az üvegről persze, szépen megfélekedezik, dohogott magában. Miután nem maradt mit elrakosgatni, leült egy székre, és várt. Elképzelte közben, amint holnap ebéd után a csuklós autóbusz óvatosan halad majd velük Pest felé, ő még délelőtt vesz a kantinban egy doboz bonbont, bár nem volt biztos benne, hogy Molnár anyja szereti-e az édességet, az ő anyja például nem szerette, de Csányi hadnagy a virágot restellte, ezeknél jobbat pedig nem tudott kitalálni. Molnár szavai alapján elképzelte a házat, ahol laknak, a régi, macskaköves udvart, a salétromos lépcsőházat, a közös klozetot, a napsütésben a függőfolyosón üldögélő öregeket. Molnár anyját nem tudta maga elé képzelni, hisz nem ismerte, így a helyén egy pillanatra Csányi hadnagy anyjának az arca bukkant fel. Úgy gondolta: Molnár anyja szomorú arcú asszony, és egy kis ijedelemmel néz majd rá, mint aki nem tudja hová tenni magában: mit jelent az, hogy meglátogatta a fia parancsnoka. Nem maradok túl sokáig, hogy meg ne bántsam őket, határozta el, és azt is, hogy úgy fog elköszönni, mint egy régi ismerős, akinek éppen erre vezetett az útja, aztán kinéz magának egy jó filmet, és valamelyik esti járattal hazajön.

Eltelt közben negyedóra.

Molnár nem kopogtatott, és Csányi hadnagy még akkor sem értette, hogy miért nem, amikor a laktanyakapu előtt a sárga műanyag tetőzet alá húzódva az utolsó autóbuszra várt.

Innen nézve, lent egész gyöngén világítottak a város fényei, a folyó is reménytelenül messze volt, annál közelibbnek tűnt viszont a laktanya mögött a hegy, amelybe a sok robbantás bányaöblöt mélyített, a hatalmas, lefaragott sárga kőfal tetején a kővel szemben jelentéktelenné, mi több: szánalmassá vált a tölgyerdő, és Csányi hadnagy csak a robbantások idején döbbsent rá, hogy a hegy mégis mennyire távol van. A szakaszparancsnoki irodából odalátott a sárga kőfalra, és gyakran elgondolta: a hegy is olyan, mint az ember, az erdőségek alatt titkokat rejtenek magukban, és így könnyen félreérthetők, mert ha nem tudunk rendesen leverni egy sátorcöveket, rögtön káromkodni kezdünk az átkozott kemény talajra, pedig meglehet, hogy egy komoly értékű kőzet állt az ember útjába.

Kedvelte ezt a hasonlatot, és az utóbbi időben gyakran összefüggésbe hozta Molnárral, aki két hete, katonai életének egyik legnehezebb napját okozta.

Névről és tulajdonságokról egyformán jól ismerte a szakasz katonáit, de januárban az újoncokat jellegzetességekről, mozdulatok alapján még jobban meg tudta különböztetni. Molnárról azt jegyezte meg, hogy szinte lehetetlen elfogni a pillantását, és az első napokban, amikor a bevonulás után az arcokat és a neveket elrendezte, földerengett benne a gyanú, hogy ezzel a fiúval még sok baja lehet.

Azon a napon a szakasz őrségbe készülődött.

Csányi hadnagy egyedül volt az irodában. A szakasz szolgálati beosztását nézegette, amikor Molnár kopogtatás nélkül, valósággal beesett az ajtón. Megállt a szoba közepe táján, kötelességszerűen kihúzta magát, majd egy pillanattal később összeomlott. A fegyvert kiejtette a kezéből, s eleredtek a könnyei.

Csányi hadnagy döbenten, felkészületlen arccal nézett rá.

— Mi van magával?

— Hadnagy elvtárs, én nem megyek őrségbe, mert agyonlövöm magamat.

Csányi hadnagy elsápadt, mintha fegyvert szegeztek volna a mellének, és ami még ennél is rosszabb volt: nem érezte magát kizárólag parancsnoknak, aki átlátva a helyzet valóságát, azonnal intézkedett volna, mint ahogy ezekben a pillanatokban kizárólag együttérző, segíteni kész ember se volt.

— Mit mond?

Molnár nem szólt. A fogait összeszorította, és könnyezett.

Úgy tűnt: sok idő telt el, mire Csányi hadnagyban engedni kezdett a benuhltság. Odalépett a leszegett fejű katonához, barátilag átölelte a vállát, és egy székhez segítette.

— Üljön le, és mondjon el mindent világosan.

Molnár csak másnap este szólalt meg.

Csányi hadnagy, ahogy a szavak nyomán lépésről lépésre hatolt be a fiú életébe, úgy érezte, hogy részese lesz valaminek, ami valójában megnevezhetetlen. Voltak olyan pillanatok, amikor tiszt létére maga is könnyekkel küszködött, és határozott formában ugyan nem tudta megfogalmazni, de mind kínzóbban érezte, hogy felelősséggel tartozik.

— Az öcsémmel mi állami gondozásban nevelkedtünk — mondta a fiú, és míg beszélt, maga elé meredt az asztalra, egyszer sem emelte fel a pillantását. — Apánk ötvenhatban kiment Kanadába, azóta nem hallottunk felőle. Az anyánkról se tudtunk sokat, csak annyit, hogy a hátával betegeskedni szokott, de amikor havonta egyszer hazamentünk az intézetből látogatóba, sohase volt beteg. Sütött-főzött nekünk. Rántott csirkéket ettünk, finom salátákat, süteményeket faltunk. Sört is hozott a vendéglőből. Minden hónapban ez volt, amikor hazamentünk. Nem sejtettünk mi az öcsémmel semmit. Abban a hitben éltünk, hogy az anyánk... Ide is küldött nekem három csomagot. Csupa finomság volt mindben, mintha ki tudja, mennyi pénze volna. Most szombaton aztán mindent megtudtam... Eltávozást kaptam magától, nem írtam meg előre. Gondoltam, ez meglepetés lesz. Az lett, meglepetés... Rányítottam. Ott ült az anyám a szekrény előtt, egy sámli. Százaz kenyeret aprított a teájába. A teában cukor nem volt, csak egy kis citrompótló... Amikor meglátott, sírva fakadt. Gondolhatja, hadnagy elvtárs, hogy mit éreztem. Hatszáz forint rokantsági nyugdíjat kap havonta, azt is belénk tömte...

Molnár leborult az asztalra, eltakarta az arcát.

Csányi hadnagy türelmesen várt, mert neki is időre volt szüksége, hogy rendesen uralkodjon az érzései fölött.

Molnár kissé összeszedte magát.

— Hadnagy elvtárs! — nézett fel nyíltan. — Én nem vagyok olyan állapotban. Akármit csinálnak is velem. Nem bánom, akármit csinálnak...

— Maga csak akkor megy majd őrségbe, ha már elég erős lesz. Amikor azt mondja nekem: hadnagy elvtárs, most már vállalom.

— Nem tudom, hogy mikor lesz az.

— Eljön. Sőt lehetséges, hogy maga a legjobb katonám lesz, Molnár.

— Én?

— Állomáskezelőt képezünk magából. Micsoda állomáskezelő lesz magából, most még el se tudja gondolni. Milliós értékek lesznek a kezén...

Molnár nem akarta mondani, hogy: nem, csak a fejét ingatta bizonytalanul. A mozdulat mögött lehetett ez is meg az is. Csányi hadnagy pedig, akit a bevonulás utáni napokban Molnár kerülő pillantása ragadott meg, most ezt a hitetlenkedő fejmozdulatot raktározta el magában.

Nem szívesen ment az ezredparancsnok politikai helyetteséhez, hogy jelentse az esetet, és tanácsot kérjen. A parancsnoki épülethez vezető rövid úton többször is elgondolta: valami igazán közbejöhethetne, és elmaradna ez a találkozás... Az áthelyezése utáni napokban találkoztak először. Az őrnagy megállt, futólag kezét rázott vele, és mintha az emlékezetében kutatott volna, azt mondta: Úgy tudom, hogy maga most emberileg elég nehéz helyzetben van a családi élete miatt, mégis nagyon örülök, hogy a mi alakulatunkhoz helyezték. Úgy kezdjen nálunk munkához, hogy nem kívánunk magától lehetlent. A kiképzés során értesse meg a fiúkkal, hogy miért van arra szükség, hogy katonák legyenek. Ne úgy menjenek majd el innen, hogy két évet elvettek az életükből. Szerettesse meg velük a haditechnikát, és magyarázza meg nekik, hogy mit kell itt elvégezni. Maga pedig sohase döngesse a mellét a katonái előtt, ha elintéz valamit. Intézze el, az a fontos. Ők majd észre fogják venni. És ne ígérjen, hanem adjon. Ez is nagyon fontos... Csányi hadnagy tulajdonképpen örült az őrnagy szavainak, mégis, ez kevés volt ahhoz, hogy valakivel szemben a kötelező bizalomnál többet érezzen.

Az őrnagy a nadrágja élet igazgatta, mintha kínosan ügyelt volna a vasalásra, majd a képeket kezdte nézegetni a falon, eltűnődve időzött a tudósokat és költőket ábrázoló lenyomatokon, mintha még egyszer se fordult volna meg a saját irodájában. Láthatóan húzta az időt, Csányi hadnagy pedig mind-egyre kevesebbet várt az őrnagytól, és szeretett volna mielőbb végezni.

— Úgy gondolom — szólalt meg végül az őrnagy —, hogy helytelen volt ezt a Molnárt bevonultatni. De ha már itt van, akkor segítenünk kell. Először is kiutalunk valami gyorssegélyt, erre van pénzünk. Ez az első. A második, hogy maga elmegy a kerületi tanácshoz, és beszél a vezetőkkel. Szerez valami munkát annak az asszonnynak. Természetesen olyan munkát, amit el tud végezni. Ha úgy érzi, hogy valamit nem tud rendesen elintézni, szóljon nekem, majd mi segítünk akkor. Látogassa meg majd az anyját, érezze, hogy törődünk vele. Arra a fiúra pedig nagyon vigyázzon...

Mire az utolsó autóbusz a megállóba kanyarodott, Csányi hadnagy csontig átfázott. Didergett az autóbuszban, és amikor a kertvárosban, a ház közelében — ahol albérlésben lakott — leszállt, habozás nélkül betért a kocsmába. Ritkán fordult meg itt. A fiatal, lósörényű csapos nem emlékezett arra, hogy valaha látta, de abból a mozdulatból, ahogy Csányi hadnagy lehajtotta a pálinkát, megállapította, hogy nincs nagy gyakorlata az italozásban.

Csányi hadnagy pénzt dobott a bádogra, majd mintha meggondolta volna magát, visszahúzta a tizest, és intett a kocsmárosnak.

— Két üveg sör is lesz.

— Itt fogyasztja el?

— Elvinném.

— Van jó osztrák söröm — nyúlt a csapos a pult alá.

— Mindegy, csak túl drága ne legyen — vont vállat Csányi hadnagy. Érezte: ahogy a pálinka szétterjed benne, a nyomában forróság támad. Örült, hogy eszébe jutott a pálinka, sőt: miközben átcsúszkált az utca túlsó oldalára, a két üveg sörrel is egész jól megbarátkozott.

A verandáról beköszönt, de a háziúr nem volt otthon. A két üveg sört az ablakba tette. A cserépkorsóból vizet töltött a lavórba, sokáig szappanozta a

kezét, majd felhúzta a vekkert. Állandóan attól tartott, hogy egyik reggel valami történik az órájával, és elfelejt berregni, azt pedig nagyon nehezen viselte volna el, ha egyszer is elkésik a laktanyából.

Végigdőlt a sezlonon. A tekintetét vizsgálódva körülhordozta az oldal-szoba vályogfalain, az öreg, nyikorgó bútorzaton, és úgy gondolta: nem is olyan szörnyű hely ez; majd hirtelen fordulattal beleképzelte Jolánt.

Izgatott lett. Úgy tűnt fel: sok éve nem látta a feleségét, aki eközben nemhogy öregedett volna, hanem állandóan fiatalodott. Csányi hadnagy felbontotta az egyik üveg sört, és gyorsan elintézte. Tulajdonképpen már a levelek megbolygatták, a mai telefonhívás után pedig úgy látszott: sokat veszített az elhatározásából, magabiztossága pedig megrepedezett, mint egy rossz építmény. Mit akarhat tőlem, töprengett magában, amikor én semmit se akarok tőle? Nem érdekelt, hogy mi van vele. Egyszer se voltam kíváncsi, hogy mit csinál... S akkor valami homályosan megfordult benne, különös, tompa fájdalomt érzett a helyén, az egész olyan volt, mintha Jolán mellette feküdt volna a sezlonon, mint hajdan: és minden, amivel eltakarhatta magát, csak a hosszú haja volt, de azt is megosztotta vele.

Csányi hadnagy megkívánta a második sört is. Szomorúan gondolta: Íme, így kezdődik a részegség, most már csak időről időre egy keveset utána kell inni...

Látta magát, ahogy a nyáron görnyedten állt a balatoni vasútállomás peronján a csomagokkal, mint akinek nincs gyakorlata a megérkezésekhez, és miközben Jolán a főmérnöknének az utazásról lelkendezett, a főmérnök üres pipáját rágva állt az autó mellett. Csányi hadnagy tehetetlenül állt a rossz emlékek zuhatagában. Látta magát a főmérnökek nyaralójában, ahol nem tudott másra gondolni, mint hogy idegen, ráadásul elég alacsony, még a nőkhöz képest is, a mellét és a hátát szemölcsök csúfítják, a bőre pedig olyan, mint akire nagyon ráférne egy kis napozás... Hallotta a főmérnök ragadozó fogai alatt a zöldpaprikák harsogását... S fenn valahol, elérhetetlen magasságban Jolán fénylett, és már nem emlékeztetett arra a Jolánra, aki hajdan forrón és felejthetetlenül hozzábújt az ágyban...

Csányi hadnagnak nem volt lelkifurdalása, hogy a házassága alatt egyszer is mulasztást követett volna el Jolánnal szemben, aki viszont a viselkedésével annál gyakrabban és mélyebben bántotta meg őt. Most mégse tudott komolyabb haragot érezni iránta, sőt: furcsa módon, rágondolva, egyre jobban szenvedett Jolán hiánya miatt. Azt gondolta kétségbeesve: És mi volna, ha elhoznám egyszer ide az albérletbe, csinálnánk egy olyan estét, mint a régiak voltak, kinek mi köze van hozzá, nem szólhatnak bele, hiszen még el se váltunk, és egy magamfajta ember, aki nyolcadik hónapja nem volt nővel... Időnként úgy gondolta: méltatlanul viselkedik, mert átadja magát a vágyainak, és a reménynek nagyobb esélyt ad, mint a valóságnak, de Csányi hadnagy esendő ember volt, és érezte, ha Jolán most valamiképpen felbukkana, többé nem ura önmagának.

Nem bontotta fel a másik üveg sört.

A fejét a díszpárnába fúrta. Ezen az estén is elviselhetetlenül sóvárgott a nők után. Duzzadtan aludt el, ami férfi számára a legnehezebb gyötrelmek közé tartozik. Nyugtalanul aludt. Újabb és újabb nők jöttek elő, de álmában nem tudott velük mit kezdeni, mert elérhetetlen távolságban maradtak. Reggel alig emlékezett valamire; sem az arcokra, sem a formákra, csak egy csomó maradt, mintha a gyomra táján vagy valamivel lejjebb egy kő feküdt volna benne.

A vekker a szokott időben, reggel, megszólalt.

A nap úgy kezdődött, mint a legtöbbször télen. Csányi hadnagnak gyakran volt olyan érzése, hogy a reggeleknek külön erejük s életük van, és ha ő a karját se mozdítaná, a reggelek jóvoltából akkor is ugyanez mind megtör-

ténne vele . . . Az ablakra szerelt hőmérő mínusz négy fokot mutatott. Itt bent sincs sokkal jobb idő, borzongott Csányi hadnagy ásítózva, aztán munkához látott. A reggeli torna kimelegítette, a mosakodástól felfrissült. Öltöködés közben a villanyrezsón megfőzte a teát, s míg kihűlt, zsírral kente meg a kenyeret. Fél hét előtt öt perccel már a megállóban várta az autóbust. A laktanyában a kialvatlan szemű kapuügyeletesnek barátságosan visszatisztelgett, s elégedett volt — mintha az ő hatáskörébe tartozott volna —, hogy a körletépületekhez vezető jeges lépcsőket felszórták hamuval.

Kilenckor megszólalt a telefon. Jolán hangja gyanúsan közelről hallatszott.

— Beszélni akarok veled — mondta.

— Hol vagy?

— Itt a laktanya kapujában.

Csányi hadnagy nagyot nyelt meglepetésében.

— Szólhattál volna előre.

— Telefonáltam tegnap.

— Igen, de nem mondtad, hogy ma jössz.

— Megszakadt a vonal, másodszor pedig már nem tudtak kapcsolni. Azt mondták, hogy elmentél valahova.

Csönd támadt bennük, és ettől úgy érezték: elnémult körülöttük a világ, mintha egy kihalt útra kanyarodtak volna.

— A laktanyával szemben van egy csárda — szólalt meg Csányi hadnagy rövid töprengés után. — Öt perc múlva ott leszek.

Jolán a kandalló közelében ült. Kecsebundáját az egyik székre terítette. Bánatos tartással várt a kitéglázott, barátságatlan helyiségben.

Csányi hadnagy még fogta a kilincset, amikor beleszimatolt az illatfelhőbe, és azt gondolta: Erről soha életben nem fog leszkönni . . . Nem csókolta meg, nem nyújtotta a kezét. Kissé esetlenül biccentett, és Jolánra pillantva úgy találta: nyolc hónap a valóságos időnél sokkal hosszabb.

Jolán arca — mintha egy faág elhajolt volna előle — kinyílt, és a fura, rejtelmes mosoly ott bujkált a szeme körül, mint régen.

— Nem sokat változtál — mondta.

Csányi hadnagy nem válaszolt. Megborzongott, és azt kérdezte magától: Miért félek tőle még most is? . . .

— Hogy élsz?

Csányi hadnagy felvonta a vállát, és óvatosan ismét az asszonyra pillantott. A szeme fennakadt a kék nadrágkosztüm fehér hímzésén. Öltözködni tud, az biztos, állapította meg, s elképzelte, hogyan festhetett a svédek és az amerikaiak oldalán, de úgy gondolta: most egy cseppet se hasonlíthat arra a Jolánra, mert egy svéd vagy amerikai alkalomhoz soványabbnak és vidámabbnak kell lenni.

— Engem azóta behelyeztek a minisztériumba — mondta Jolán.

— Nem érdekel, hogy mi volt és mi van veled! — fakadt ki Csányi hadnagy. — Nem kérdezem, te pedig ne is mondd. Nem vagyok kíváncsi.

Az asszony visszahúzódott.

— Kérlek, ahogy akarod.

Pincér érkezett, kockás kendőjét lebegtetve. Csányi hadnagy kávéét rendelt.

Szerette volna tudni, hogy Jolán miért érkezett ilyen váratlanul és erőszakosan, de elhatározta: nem fog kérdezősködni.

— A főmérnökék? — szólalt meg a kávéját kavargatva, és ugyanazt a lehangoltságot érezte, mint a nyáron, a főmérnökék nyaralójában.

Jolán udvariasan biccentett.

— Köszönöm, megvannak.

Csányi hadnagy töprengve nézett a poharába, mint aki azt latolgatja, hogy mit szabad és mit nem.

— Én egyáltalán nem szerettem őket — mondta.

— Észrevettem. El se köszöntél tőlük, de ők nem haragszanak rád.

— Egyenesen utáltam a főmérnököt. Nem tehetek róla, de pusztán nézésre is elfogott a méreg. A feleségét se bírtam, pedig ő igazán kedves volt hozzám — mondta Csányi hadnagy, és gondolatban maga elé idézte a főmérnököt, a feleségét, ahogy megmutatták a hűtőszekrényüket azzal együtt, amit benne tartottak; ahogy rávetették magukat a heverőre mintegy bizonyításul, hogy egy cseppet se nyikorog; ahogy a verandán bemutatták a műanyag fonatú, színes nyaralószékeket, melyekhez hasonlót Csányi hadnagy csak egyszer látott: filmen... Nevetségesek voltak, gondolta Csányi hadnagy, s az emlékezéstől egy keveset csökkent benne a feszélyezettség, sőt már-már egyenlőnek érezte magát a főmérnökkel és a feleségével, akik ellen nyugodtan felveheti a harcot.

— Utálok bennük, hogy pénzre és emberekre osztják maguk körül a világot — mondta. — Az embereket is kétfelé osztják. Olyanokra, akiknek van pénzük és gusztusuk ahhoz, hogy velük tartsanak, és olyanokra, akiknek nincs. Mindenkit el akarnak ámítani azzal, amijük van, a svédok előtt persze, hasra vágódtak. Az emberekről egyszer se beszéltek, mindig csak arról, hogy honnan szereztek a verandára a függönyüket, meg hogy a nyaralószékekből három garnitúra van összesen az országban... Beszéltek ezek másról? Szólt a főmérnök egyszer is arról, hogy mit dolgozik? Csak a svédok meg az amerikaiak... Elegem van belőlük, ráadásul te is...

— Ellenem mi volt a kifogásod?

— Volt.

— Micsoda?

Csányi hadnagy nem válaszolt rögtön. Szerencsétlennek érezte magát, mint azok az emberek, akik éppen a legfontosabb helyzetekben nem tudják magukat rendesen kifejezni, és amit mondani kellett volna, az mindig csak utólag jut eszükbe.

— Az életforma, amit választottál magadnak — mondta tünődve.

— Mi bajod az életformámmal?

— A svédjeid meg az amerikaiak, akik után megveszel. Engem pedig már kezdél szégyellni mások előtt, mert harmincéves koromra még csak hadnagy vagyok. Azt hiszed, hogy nem vettem észre? Az ember nálad ott kezdődik...

— Hol? Na, hol? — zuhant le Csányi hadnagyra Jolán ingerült hangja.

— Ahol nálam már megszűnik.

Csányi hadnagy szeretett volna arról beszélni, részletesen és titlitalatokkal, hogy miért utálja azokat, akik az üres fejükkel meg akarják játszani a nagyokost, és még jobban utálja azokat, akik mindenüket, amit összeharácsoltak, arra használják, hogy pöffeszkedjenek benne, de mind közül azokat veti meg a legmélyebben, akik valamikor szegények és egyszerűek voltak, de megfélemedtek mindenről, és beálltak a rongyrázók közé, ezeket csak utálni tudja, és egy cseppet se sajnálja az elvesztésüket.

— Nagyravágyó vagy te is — mondta Csányi hadnagy.

— Mert vinni akarom valamire?

— Megszédített téged az az életforma, és már nem tudsz elszakadni tőle.

Jolán felsóhajtott. Látszott rajta: megbánta, hogy eljött. Azt gondolta: Szerencsétlen flótás vagy te, Csányi hadnagy, nem is fogod vinni semmire...

Csányi hadnagyra pillantott.

— Sohase mondtál nekem ilyeneket.

— Mert nem akartalak megbántani.

— Te azelőtt sohase bántottál meg — ingatta az asszony a fejét.

— De közben rájöttem, hogy az ember nem lehet mindig csak jó. Ez egy nagy marhaság. Annak semmi köze a jószághoz, ha becsapjuk magunkat.

Csányi hadnagy felállt. Nem volt könnyű. Lehajtotta a fejét, és azt gondolta: Ezek után most már meg se csókolhatom, pedig az az igazság, hogy én még most is fantasztikusan szeretem, elég csak ránéznem, hogy minden erőmet elveszítsem...

Jolán szeme még egyszer megszólalt, valahogy így: Nincs fantázia benned, Csányi hadnagy. Az ostoba emlékeim kihoztak ide, és ha elgondolom, hogy nem sok kellett volna, hogy itt maradjak holnap estig nálad...

